

Dorps- en
wijkdemocratie

○ BEPROEF DE FORMULE ○

GEMEENSCHAPSKUNST MET KHOR II IN RIMBURG

Theater en architectuur als bouwstenen voor een zelfredzame gemeenschap

Een theaterpaviljoen, samen met de lokale gemeenschap gebouwd. Theatervoorstellingen over gemeentelijke herindelings en vrijwilligers in het busvervoer. Dat zijn de inspirerende resultaten van het project KHOR II in het Limburgse dorp Rimburch, in de voormalige Oostelijke Mijnstreek. Zoals veel kleine dorpen heeft Rimburch te maken met grote maatschappelijke ontwikkelingen die haar bestaansrecht bedreigen: vergrijzing, wegtrekkende jongeren en maatschappelijke voorzienin-

gen. Dit betekent in de praktijk vaak dat bewoners zelf het heft in handen moeten nemen en samen moeten werken om de gemeenschap leefbaar te houden. Rimburch had afgelopen zomer de primeur van KHOR II en ervaart nu hoe een tijdelijk kunstwerk een langdurig positieve invloed heeft op de gemeenschap en een impuls geeft aan de lokale democratie. Wil je ook weten hoe? Kijk dan binnenin!

Deze factsheet over KHOR II is de zesde in een reeks van de Democratic Challenge.

KHOR II: DRIE AKTES, DRIE IMPULSEN EN EEN INTERMEZZO

Eerste akte: BOUW

KHOR II is een bouw pakket dat door haar unieke architectuur op vrijwel iedere centrale plek in de wijk, de buurt of het dorp geplaatst kan worden. Tijdens de bouw ervan construeren de lokale inwoners gezamenlijk, binnen één dag, zelf een houten paviljoen waarmee ze een nieuw fysiek centrum in het hart van hun gemeenschap creëren. Dit paviljoen is het nieuwe en tijdelijke theater dat gebruikt zal worden in akte twee en drie. De bouw gaat volledig volgens script, inwoners hebben hier behalve door mee te helpen, nog geen invloed op het proces.

Tweede akte: SPEEL

Na het gezamenlijk bouwen van het paviljoen voeren de buurt-, wijk- of dorpsbewoners een theaterstuk op in hun zelfgebouwde theater. Dit laagdrempelige theaterstuk voltrekt zich door het volgen en uitvoeren van een simpele handlei-

ding. In deze handleiding worden op een speelse wijze vragen gesteld en opdrachten gegeven met overkoepelende onderwerpen als democratie en gemeenschap. Het resultaat is voor alle betrokkenen anders; iedereen neemt zijn of haar eigen geleerde lessen mee naar huis.

Derde akte: DEEL

In de derde akte dienen de deelnemers democratisch te komen tot een overkoepelend thema. Met behulp van een moderator worden er verschillende stappen doorlopen en opdrachten uitgevoerd die dienen te leiden tot nieuwe inzichten, processen en initiatieven onder de deelnemers binnen het gekozen thema. Het bouw pakket KHOR II leidt zo van een handleiding met een gedetailleerd script tot voorstellingen met een steeds meer open karakter. Met als eindresultaat in het theaterpaviljoen een aantal deelsessies: uitvoeringen voor de hele gemeenschap.

Eerste impuls: Draagvlak, lokaal netwerk en bewoners zelf achter het stuur

Belangrijk in de verkennende fase voor de realisatie van een project als KHOR II is het zoeken naar een project dat lokaal breed omarmd wordt. De voorzitter van de Rimborgse dorpsraad organiseerde een bijeenkomst voor de dorpsraad, bewoners en andere stakeholders, waaronder de organisatoren van de jaarlijkse kunstmarkt. Bewoners dachten zelf na over de vorm van hun bijdrage. Voor ambtenaren was het een goede les om te zien wat er gebeurt als bewoners zelf achter het stuur zitten. Vroeg praten met alle stakeholders hielp ook om het project financieel haalbaar te maken: het waardevolle netwerk van de buurt, de wijk of het dorp kon ook op dat punt worden ingezet. Er is naast gebruikelijke subsidieverstrekkers ook geld of hulp in natura gevraagd aan bedrijven, ondernemingen, stichtingen. Mede door de bijdrage van een grote onderneming uit de omgeving bleek er groen licht te zijn: KHOR II in Rimborg was weer een stap dichterbij.

Tweede impuls: Een open dialoog in de gemeenschap

Na een aarzelende start werd tijdens de eerste deelsessie een gevoelig punt, de mogelijke herindeling met gemeente Heerlen, het overkoepelende thema. Ondanks dat de twee groepen, voor- en tegenstanders recht tegenover elkaar zaten op de tribunes in het paviljoen ontstond er een open dialoog waarin onderling veel uitgesproken kon worden. Bij de tweede deelsessie stond het vinden van vrijwilligers die als chauffeur zouden kunnen helpen met het busvervoer centraal. Ook in deze sessie, waar de burgemeester en verantwoordelijke wethouder bij waren, ging het er constructief en ontspannen aan toe. Hier zien we een duidelijke democratische opbrengst: de mogelijkheid om een goed gesprek te voeren waarin meningen, ideeën en gevoelens worden geuit en goede argumenten over het voetlicht komen, die het debat over de toekomst van Rimborg verbeteren.

Derde impuls: Democratische vaardigheden in de gemeenschap

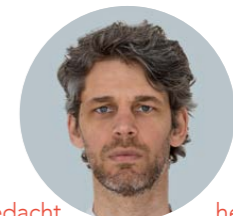
Een vraag die vaak gesteld wordt door ambtenaren en bestuurders is: is iedereen wel toegerust om deel te nemen aan een dergelijk democratisch proces? Het leren van zulke vaardigheden is precies wat KHOR II biedt. En dat is hard nodig: bewoners zullen zich steeds meer met de publieke zaak bemoeien. Dat recht krijgen ze ook steeds meer, bijvoorbeeld in de Omgevingswet en de Wmo. Hoe zorgen we ervoor dat we elkaar deze ruimte toevertrouwen en er goed gebruik van maken? Eventuele conflicten productief oplossen, zonder groepen buiten te sluiten? Dat is een van de grootste uitdagingen van de komende tijd. In Rimborg leverde KHOR II nieuwe instrumenten op voor de wethouder en vrijwilligerscoördinator, én ontstond er het bewustzijn dat de gemeenschap met elkaar en zelf, dus zonder politieke inmenging, voor oplossingen kan zorgen.

INTERMEZZO

Reisverslag KHOR II in Rimborg

Op woensdag 28 juni 2017 kwamen de materialen voor het paviljoen aan op het pleintje aan de Rinckberg en kon KHOR II in Rimborg dan echt beginnen. Met hulp van Rimborgers werd de akte BOUW in een recordtempo opgebouwd. Nog niet eerder stond het paviljoen 'zo snel en zo strak', aldus de organisatie. Ondanks de ongelijkheid van het Limburgse Heuvelland en het daardoor noodzakelijk toevoegen van het Rimborgse treetje was de akte BOUW in minder dan tien uur afgerond. Na voltooiing van de akte BOUW, het was inmiddels laat in de avond, gebeurde er opnieuw iets wat tot op heden nog niet was voorgekomen bij KHOR II: na het bouwen van het paviljoen werd de tweede akte, SPEEL, er meteen achteraan gedaan. De aanwezige bewoners die verantwoordelijk waren voor het razendsnel opbouwen van het paviljoen hadden de smaak goed te pakken. De Duitsers over de grens hebben die avond waarschijnlijk geen oog dicht gedaan. Het bleef namelijk nog lang onrustig in Rimborg. In de daaropvolgende dagen zijn de verschillende aktes nog meerdere malen uitgevoerd tot ieders enthousiasme. Zo hebben dezelfde, maar ook andere bewoners van Rimborg meegedaan, zijn de burgemeester, wethouders en raadsleden van gemeente Landgraaf langsgelopen om deel te nemen en voegden voorbijgangers, familie en vrienden zich in het theaterstuk. Al met al kan geconcludeerd worden dat KHOR II een klinkend succes was in Rimborg. Het emotionele afscheid na het afbreken van het paviljoen en de lovende reacties van alle betrokkenen zijn een teken aan de wand voor deze conclusie.

Gert-Jan Stam van TAAT
'KHOR II is bedacht en gerealiseerd door kunstenaarscollectief TAAT, bestaande uit Breg Horemans en mij. Tezamen focussen wij ons, ieder vanuit onze eigen specialiteit, op het creëren van sociale

choreografieën. Dit houdt in dat men door het gebruik van bepaalde architectuur een theatrale interactie teweeg probeert te brengen tussen de verschillende deelnemers. De idee van ontmoeting staat dan ook centraal in ons werk.'

Aandachtspunten

- Vroeg zoeken naar draagvlak zorgt voor eigenaarschap van het project
- Dorpsbewoners zelf laten nadenken over de vorm van hun bijdrage en niet laten wachten tot de gemeente wat doet
- Het lokale netwerk is ook een belangrijke steun in de zoek naar financiële middelen
- Nauwkeurige en tijdige informatie via sociale media én klassieke kanalen; het lokale dorpsblad is nog altijd een effectief en succesvol medium, ook in vooruitstrevende gemeenschappen.
- Meerdere bijeenkomsten om met elkaar in gesprek te blijven tijdens de voorbereidingen; alle inwoners, (belangen) verenigen en andere stakeholders aanwezig!
- Het succes ligt na een goede voorbereiding bij de uitvoering: een snelkookpan voor het ontwikkelen van democratische vaardigheden.

Ingrediënten

- Een gemeenschappelijk plein, een centraal gelegen parkeerplaats of een andere open ruimte in het centrum van de gemeenschap;
- Bewoners, bedrijven en bestuurders die zin hebben om buiten de lijntjes te kleuren en op een nieuwe en uitdagende wijze te werken aan de duurzaamheid en zelfredzaamheid van een lokale gemeenschap;
- Draagvlak binnen de gemeenschap over wat gerealiseerd kan worden, door zoveel mogelijk bewoners en partijen meteen bij de start van het project te betrekken;
- De mentaliteitsverandering die de bewoners en ondernemingen van Rimburch hebben ondergaan gedurende het project KHOR II is van doorslaggevende betekenis geweest: door de constructieve houding van TAAT kunnen bewoners bepaalde kosten van het project op zich nemen. Een goed voorbeeld is dat TAAT in Rimburch kon overnachten bij een van de inwoners, waardoor de kosten voor overnachting van het project werden bespaard.

Vier succesfactoren voor krachtige co-creatie

- Verbinden door een directe dialoog op gang te brengen tussen verschillende partijen als de overheid en inwoners, maar ook tussen verschillende groepen inwoners zelf: mensen die nog maar kort of juist heel lang in de wijk wonen, jongeren en ouderen, actieve en minder actieve mensen;
- Bouwen aan een gemeenschap die direct aanzet geeft tot het aangaan van gezamenlijk duurzame verbindingen en het ondernemen van nieuwe initiatieven;
- Concretiseren door een open proces met een duidelijk en concreet eindresultaat op te leveren;
- Inspireren om gezamenlijk bepaalde 'papieren structuren' (beleidsambities) om te zetten in zichtbare en duidelijke verbeteringen in en voor de wijk, de buurt of het dorp.

Vragen?

Stuur een mail aan gert-jan@taat-projects.com
Kijk voor meer inspiratie op www.democraticchallenge.nl